

## Rapport från naturguidning vid Gammelström och Tyresö-Flaten med Mobiliseringsgruppen 26 oktober 2017

Martina Kiibus

En lite gråmulen höstdag. Fyra personer deltog inklusive de två handledarna. Det här var en ganska ny grupp så det var deras första aktivitet utanför deras vanliga miljö. Vilket innebar att en del kan ha avstått i sista minuten för att det kändes för stort, eller så var de sjuka. Totalt är det bara fem deltagare i gruppen. Hursomhelst, vi fick en fin vandring med de som var med. Den ena deltagaren var lite avvaktande i början och sade att hon inte hade en helt bra dag. Men hon var med och ställde frågor och var närvarande under hela vandringen. Den andra deltagaren hade med sig sin hund och var jätteglad för att ha hittat en ny runda att gå med hunden på. Han uttryckte flera gånger att det var så fint och att han ville komma tillbaka igen.

Vi började vid busshållplats Nyfors och tog oss bort mot Prästängen och Tyresta-skylden vid Tyresö-Flaten. Här växer en härlig gammal vriden torraka full av hål av olika vedlevande skalbaggar och hackspettar som har letat efter skalbaggar att äta. Så jag pratade om hur bra det är med döda träd, att de lever och ger liv även om de själva är döda. Vi gick ut på hällen i sjön och njöt av att blicka ut över vattnet. Ett gäng gräsänder kom fram till oss, en närkontakt som deltagarna verkligen uppskattade. Berättade om hannarnas vackra färger som ska locka honorna medan honorna är mer kamouflerade för att inte dra till sig rovfåglar.

Fortsatte längs strandkanten där bävern lämnat en hel del spår. Så jag berättade om bävern, varför den faller träd och varför den jagades så hårt att den blev helt utrotad i Sverige 1871. Nere i vattnet växte det en hel del pors, så jag lät deltagarna känna den friska lavendel-rika doften från vinterståndarna.

Så kom vi bort till Gammelström och bara njöt av det porlande vattnet. Fortsatte en bit längs ån till en fin stubbe som är klädd av härlig björnmossa. På marken är det fullt av sårläka som är rätt sällsynt men talrik just här. Berättade om att man använt den som sårmedel förr. Tog en liten avstickare till bäverhyddan eftersom framför allt den ena deltagaren var väldigt sugen på att få se den. Den liknar mest en rishög utifrån men inuti är den välorganiserad med olika rum! Berättade mer om bävern, att ungarna stannar kvar två år i boet. Första året tillbringar de med mamman och andra med pappan och lär sig ingenjörskonsten som det innebär att fälla träd, bygga hyddor och anlägga dammar.

Gick tillbaka till Gammelström och in i Tyresta. Det är så fint här, marken är alldeles täckt av mossa i olika nyanser. Visade hur husmossan ser ut och att den använts för att täta mellan timmerstockar i gamla hus. Berättade också att husmossan har bakterier som kan fånga in kväve från luften och göra om till kvävenäring och på så sätt bidrar till att skogen växer bättre.

Gick vidare till en gammal gran med mängder av olika lavar, bland annat hängande tagellavar. Berättade om lavar, att de är en symbios mellan alg och svamp. Och att många växer långsamt och är känsliga för luftföroreningar, så att när man ser så mycket lavar kan man passa på att fylla lungorna med luften! Kom också in på Tyresta, hur speciell denna miljö är och att de allra flesta så kallade skogar som vi har i Sverige är produktionsskogar som mer liknar granåkrar. En av deltagarna undrade om man skulle kunna få för sig att bygga här, så då pratade vi om naturreservat och nationalparker och att syftena med dem är ju att skydda naturen från exploatering.

Fortsatte bort mot Oppsätra. På vägen dit är det som att det öppnar sig lite i skogen. En gammal död en växer på ett ställe och vittnar om att det varit öppnare en gång i tiden. Frågade om de kunde lista ut varför det varit öppnare och pratade om hur kul det är att försöka läsa landskapet. Sade att det nog handlar om att det gått djur och betat på skogen. Och så kom vi in på livet på skogen förr, hur fattigt det var för många. Tjejen undrade om de inte frös, så vi pratade om hur man kunde hålla sig varm. Berättade bland annat om att man tog skohö för att värma fötterna. En fördel med en så liten grupp är att det kommer frågor som jag inte alls tänkt på och som leder oss in på en massa intressanta sidospår.

Framme vid Oppsätra berättade jag om torpets historia. Ingen av deltagarna hade varit där förut. Sätra eller säter är ju ett gammalt ord för utmarksäng, dvs det var de sämsta markerna som torparna fick hålla till godo med. Gick vidare till en fantastisk gammal grovstammig ek och pratade om hur många arter som är knutna till eken under dess livstid.

Vände ner mot Lillsjön och stannade vid en grovstammig tall. Berättade om dess höga halter av c-vitamin, både i barr och innerbark. Och att det var ett sätt att hålla skörbjuggen borta förr, att äta tallbark och dricka te på tallbarr.

Vid Lillsjön tog vi paus. Pratade lite om varför det kan vara så avkopplande att komma ut i naturen. Att det inte är lika mycket som pockar på och kräver en beredskap, att naturen inte ställer krav och därför kan ge en chans till återhämtning och avkoppling. Dessutom är det ju gratis och öppet för alla!

Vid en tall växte det en blomkålssvamp, en svamp som växer framför allt på tallar som oftast är mycket gamla, 150-200 år eller äldre. Hittar man en blomkålssvamp vid foten av en tall så är det alltså ett tecken på att tallen är gammal och bör klassas som naturvårdsträd.

Efter pausen gick vi tillbaka på Tyresö-Flatens norra sida. Stannade vid några alar och visade att det är de enda lövträden med kottar. Kottar som är fulla av feta frön som fungerar som vinterskafferier för många småfåglar. Pratade också om varför alen faller gröna löv till skillnad från de andra lövträden. Det märktes att deltagarna tyckte det var roligt att få reda på varför saker fungerar som de gör och att de fick en hel del aha-upplevelser under vandringen.

Så tog vi oss tillbaka till busshållplatsen och avslutade dagen. Det kändes som sagt som att de var nöjda och framför allt den ena deltagaren sade att han ville komma tillbaka igen på egen hand. Det är sårbart med så små grupper och deltagarna påverkas också av att folk hoppar av, men det känns så meningsfullt att kunna erbjuda detta till dem som följer med.